

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Statsvetenskapliga institutionen

Viner partipiskan ända till Bryssel?

En studie om europaparlamentarikernas relation med partiet hemma i Sverige.

Kandidatuppsats i Statsvetenskap
15 poäng, VT 2009
Författare: Kerstin Nilsson
Handledare: Elin Naurin
Antal ord: 7772

Abstract

I dagens demokratiska samhällen har medborgare fått vänja sig vid att representeras på många olika politiska nivåer. Sedan Sveriges inträde i EU 1995 skickar vi vart femte år folkvalda representanter till europaparlamentet. Det är våra nationella partier som sköter nomineringsprocessen och utformar valprogram men när ledamöterna väl sätter foten i Bryssel ska de agera med hänsyn till alla EU-medborgare. EU-parlamentariker arbetar dagligdags i grupperingar tillsammans med andra europeiska partier med liknande ideologisk hemvist. Sverige har en tradition av stark partisammanhållning, men orkar partierna hålla samman ända till Bryssel? Hur ser relationen mellan enskilda EU-parlamentariker och moderparti ut när parlamentarikerna själva får beskriva den? Studien syftar till att beskriva hur de svenska EU-parlamentarikerna upplever sin relation med moderpartiet. Resultatet nås med hjälp av nio respondentintervjuer med före detta och nuvarande EU-parlamentariker. Studien visar på synsätt där de svenska partierna upplevs som både okunniga och ointresserade. Det visar sig att EU-parlamentarikerna ibland kan identifiera sig med EP-gruppen i högre grad än med det nationella partiet. Men, det finns också europaparlamentariker som uttrycker att samverkan hemåt är bastant.

Nyckelord: europaparlamentariker, moderparti, respondentintervjuer, partisammanhållning.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Teori	4
2.1	Partisammanhållning	5
2.2	Ledamöters politiska roll.....	6
3	Metod	9
3.1	Urvalet.....	9
3.2	Material	11
3.3	Tillvägagångssätt.....	12
4	Resultat	14
4.1	Tidsbrist har inverkan på relationen med moderpartiet.....	14
4.2	Europaparlamentariker som upplever relationen med moderpartiet som obunden.	15
4.2.1	Obundet synsätt 1	15
4.2.2	Obundet synsätt 2	17
4.2.3	Obundet synsätt 3	19
4.3	Europaparlamentariker som upplever relationen med moderpartiet som bunden.	20
4.3.1	Bundet synsätt 1	20
4.4	Sammanfattning.....	22
5	Slutdiskussion	23
6	Referenser	25
7	Appendix	28
7.1	Intervjuguide	28

7.2	Medverkande personer	30
-----	----------------------------	----

1 Inledning

Den representativa demokratin är en självklarhet i det moderna samhället och en medborgare representeras på många nivåer. I Sverige verkar valda representanter i folkets namn från den kommunala arenan ända upp på EU-nivå. Centralt i den representativa demokratin står det politiska partiet att finna. Det är partiernas listor vi röstar på när vi går till valurnorna i Sverige och det är från partiet sprungna ledamöter som sedan representerar oss i de folkvalda församlingarna. För att medborgarna ska ha en chans att veta vad de lägger sin röst på är det essentiellt att partier är sammanhållna enheter som ger väljarna förhandsdefinierade alternativ som sedan uppfylls.

De svenska partierna har traditionellt varit starkt sammanhållna på den nationella arenan.¹ Men, sedan Sveriges inträde i EU 1995 har partierna också folkvalda representanter i Europaparlamentet (EP) och hur relationen ser ut mellan enskilda europaparlamentariker (EUP) och moderparti i Sverige vet vi inte lika mycket om. Det är tänkbart att den starka sammanhållningen på nationell nivå gör att svenska partier har en god chans att uppehålla en robust relation också med sina europaparlamentariker.

Eftersom europaparlaments makt har ökat med tiden har de nationella partierna incitament att knyta sina ledamöter i EP tätare till sig. En stark sammanhållning mellan moderparti och EUP ger nationella partier ett ökat politiskt inflytande i EU-frågor. Kontakterna mellan enskilda europaparlamentariker och moderpartier har till viss del ökat med EU-parlamentets växande makt. De flesta delegater vill fortsätta sin politiska karriär i hemlandet så småningom och därigenom har partierna en stark position när det kommer till att utöva kontroll.²

Relationen mellan enskilda EU-parlamentariker och moderparti kan undersökas på olika sätt. Studier visar att utifrån EU-parlamentarikers voteringsbeteende står sig det nationella partiet starkt i EP och moderpartiets ståndpunkter speglas väl i voteringsresultatet. Statsvetaren Simon Hix menar att både ledamotens egen uppfattning och EP-gruppens dito får stå tillbaka för det nationella partiets.³ Hix

¹ Brothén, Gilljam 2006:205, Esaiasson 2000:61

² Raunio 2000:213

³ Hix 2002

studie bygger på resultat från voteringar, därför går det inte att utesluta att EU-parlamentarikernas personliga preferenser var helt i linje med moderpartiets och att det var ledamotens personliga åsikt som stod i centrum för beslutet. En annan studie, baserad på enkätundersökningar med nationella partier från fjorton EU-länder, visar att europaparlamentariker är relativt fristående i relation till moderpartiet i fråga om kontakter. Kontaktutbytet sker i termer av diskussion snarare än försök till kontroll av europaparlamentarikernas beteende.⁴ De nationella partierna menar alltså att EU-parlamentarikerna är relativt självständiga och att ledamöterna inte pressas att agera på ett visst sätt. Än så länge vet vi dock mindre om hur EU-parlamentarikerna själva ser på sin relation till sitt nationella moderparti.

Den här studiens övergripande syfte är att beskriva hur svenska europaparlamentariker upplever sin relation till det nationella partiet. Relationen mellan moderparti och EUP förtjänar uppmärksamhet på grund av åtminstone tre aspekter. **För det första** beror det på att europaparlamentarikers lojalitet är delad mellan nationellt parti, EP-grupp och eventuellt ett europaparti. I val till EP är det de svenska partierna som nominerar kandidater och utformar valplattformen. Ledamöterna är beroende av en plats på det nationella partiets lista för att därigenom kunna väljas in i EP. Väl på plats i Bryssel arbetar ledamöterna i grupperingar med ideologiskt likasinnade representanter från andra EU-länder. Det är dessa politiska grupperingar som styr arbetet i parlamentet, bestämmer dagordningar, delar ut uppdrag, etcetera. Europaparlamentariker måste alltså ta hänsyn till de politiska grupperna i EP och eventuellt ett europaparti utöver sitt nationella parti. När åsikterna mellan dessa intressen går isär blir det upp till enskilda ledamöter att bedöma vilken linje som ska följas. **För det andra** mångdubblas de som utgör medborgarna i och med en position i EP. Det är svenska väljare som röstar in en ledamot i EU-parlamentet och hur väl ledamoten uppfyller väljarnas intressen under en mandatperiod blir underlag för nästa val. Därför är det rimligtvis viktigt för EU-parlamentariker att ta hänsyn till sina svenska väljare. Men, ledamotens roll i Bryssel är att agera med hela Europas bästa för ögonen och vid beslut ska hänsyn till alla medborgare tas. **För det tredje** arbetar EU-parlamentariker med ett geografiskt avstånd till Sverige och det nationella partiet. De befinner sig i en internationell kontext tillsammans med parlamentariker från hela Europa.

Nämnda omständigheter öppnar för en rad förväntningar på hur relationen mellan EUP och moderparti kan upplevas. Eftersom det nationella partiet har nomineringsmakt har den enskilde ledamoten incitament att agera enligt moderpartiets preferenser. Det gäller både de ledamöter som vill kandidera

⁴ Raunio 2000

till EP en andra gång och de som vill fortsätta sin politiska karriär på hemmaplan. Att ledamotens lojalitet i och med nya grupp tillhörigheter riskerar att splittras kan innebära att de nationella partierna försöker knyta sina europaparlamentariker hårdare till sig. Det skulle kunna betyda att relationen med moderpartiet upplevs som mycket stark från EU-parlamentarikernas sida. Det är lika tänkbart att avståndet från det nationella partiet – och det faktum att det dagliga arbetet i mångt och mycket styrs av EP-gruppen – gör att sammanhållningen med det nationella partiet inte blir lika viktigt för den enskilde ledamoten.

Studiens frågeställning är alltså:

– Hur upplever de svenska europaparlamentarikerna relationen med det nationella partiet?

Syftet med uppsatsen är explorativt i bemärkelsen att jag söker belysa och beskriva de relationer mellan europaparlamentariker och moderpartiet som europaparlamentarikerna själva ger uttryck för. Både de uppfattningar som är generella för svenska EU-parlamentariker och de synen som skiljer sig dem emellan ämnas lyftas fram. Studien kommer därmed att bidra med en ökad förståelse för relationen mellan ledamot och parti i fallet EP.

2 Teori

I det representativa system som på de flesta håll förknippas med demokrati verkar partiet mellan folket och de styrande. Partierna mobiliserar väljare, uppfostrar och rekryterar potentiella politiska ledare och står för olika ideologiska synsätt. De ger oss, genom sina partiprogram, alternativa lösningar på de problem som finns i samhället. Folket går på valdagen till urnorna och lägger sin röst. Det parti som får flest röster utser den styrande makten och därigenom har folket valt de styrande. Det är så modellen om ansvarstagande partier är uppbyggd. För att det ska fungera krävs för det första ett partisystem där mer än ett parti tävlar om makten. För det andra ska den styrande makten utses och kontrolleras av majoriteten. För det tredje kräver systemet att politiska partier är sammanhållna.⁵

När det kommer till Europaparlamentet fodras, som Pippa Norris och Michael Marsch skriver, vissa justeringar för att modellen ska vara applicerbar. För det första krävs det sammanhållna enade partier som erbjuder olika politiska program och lösningar på frågor gällande Europa.⁶ Som det ser ut idag är det varje medlemsstats olika partier som utformar valprogrammen och det är snarare så att nationella frågor avgör hur medborgarna röstar i val till EP.⁷ För det andra så måste väljare rösta antingen baserat på hur ett parti agerat i EP under föregående mandatperiod eller hur de säger sig vilja agera i kommande. Om båda kraven uppfylls kan val till europaparlamentet koppla samman väljarnas önskemål med den i parlamentet förda politiken och modellen om ansvarstagande partier fungerar som tänkt.⁸

⁵ Thomassen Jacques, Schmitt Hermann 1999:130.

⁶ Marsh, Norris 1997:154

⁷ Follsedal, Hix 2005:5, Moravcsik 2002: 604, Schmit 2006:21 bland andra.

⁸ Marsh, Norris 1997:154

2.1 Partisammanhållning

Partisammanhållning är som sagt en viktig del i den representativa demokrati som idag utgör många samhällens kanal till folkligt inflytande. I ett parlament utan sammanhållning blir ledamöternas beteende omöjligt att förutspå. Med partisammanhållning menas konsensus i vissa värderingar och attityder hos partimedlemmarna, till skillnad från partidisciplin som snarare associeras till att uppnå homogenitet med hjälp av ett tvingande beteende.⁹

För partisammanhållning fordras pålitlighet. Partier måste agera som de angett sig vilja göra enligt valprogrammet. Som nämnts inledningsvis är det de nationella partierna som utformar valprogram inför EU-valen. För att partisammanhållningen ska kunna sägas vara stark på EU-nivå fordras att de enskilda EU-parlamentarikerna följer partiprogrammet om de betros med ett mandat. Om enskilda ledamöter agerar frifräsare och handlar på ett sätt som skiljer sig från vad som utlovats av partiet försvinner trovärdigheten och partiet kan inte längre sättas samman med ett politiskt förhållningssätt. Individer inom partiet måste alltså ge uttryck för i stort sett samma åsikt i politiska frågor.¹⁰

Partiorganisationen rymmer individer som kan ha samma mål som partiet som helhet men också delvis egna agendor. EU-parlamentarikernas upplevelse av relationen med moderpartiet kan till viss del förväntas vara beroende av i vilken utsträckning deras agendor sammanfaller. Genom att nominera kandidater som med säkerhet delar ledningens uppfattning understöds partisammanhållning, menar partiteoretikern Gunnar Sjöblom.¹¹ Om enskilda EU-parlamentariker och nationellt parti alltid delar uppfattning om vilken politik som är mest gynnsam uppstår inte situationer i vilka partipiskan behövs.

Den tilltagande arbetsbördan som ledamöterna ställs inför i och med de nordiska parlamentens ökade aktivitet har lett till en ökad specialisering i sakfrågor hos de politiska representanterna. Det har i praktiken inneburit att varje delegat omöjligt kan sätta sig in i alla frågor, vilket i sin tur leder till att det blir nödvändigt att lita på de partikamrater som sitter inne med kunskap i sakfrågan.¹² Det stärker partisammanhållningen då få besitter den kunskap som behövs för att kunna ifrågasätta hur en fråga bör hanteras. Att parlamentets arbete är organiserat i utskott uppmuntrar till specialisering; något som

⁹ Jensen 2000:211:234

¹⁰ Thomassen Jacques, Schmitt Hermann 1999:131

¹¹ Sjöblom 1968:51:202

¹² Jensen 2000:233

också syns i Sveriges riksdag, där mönstret är att ledamöterna koncentrerar sig på vissa frågor och överlämnar andra till partikollegor.¹³ Detta är ett fenomen som troligtvis går att applicera på EU-parlamentet, där mängder av frågor florerar, och där frågorna – precis som i Sveriges riksdag – behandlas i utskott. De nationella partigrupperna är dock förhållandevis små. De största svenska partierna har fem-sex ledamöter och små partier har ibland bara en person. På EP-nivå är det därför tänkbart att behovet av sakkunskap innebär att tillit sätts till ledamöter i EP-gruppen med andra nationaliteter. Det eftersom EP behandlar delvis andra frågor än nationella ledamöter varför kunskap inte alltid kan inhämtas från svenska partikamrater. Innebär det att relationen med EP-gruppen blir viktigare för europaparlamentarikerna än relationen med moderpartiet i Sverige?

2.2 Ledamöters politiska roll

Traditionellt har ledamöters syn på sin roll delats in i de som ser sig som självständiga förtroendevalda (trustee) och de som ser sig som ett folkets ombud (delegate). Kortfattat agerar den förstnämnda typen efter egen kompass medan den sistnämnda handlar på det sätt som denne tror att väljarna skulle föredra i varje specifikt fall. Normalt är det ingen konflikt mellan de två typerna därför att kandidater som väljs in i lagstiftande församlingar får röster just därför att deras preferenser överrensstämmer med väljarnas. Rollindelningen blir därför endast intressant i de fall där åsikterna går isär.¹⁴

Europaparlamentariker har, som nämnts inledningsvis, en komplex roll eftersom kraven på dem ställs inte bara från väljare och moderparti utan också från EP-gruppen och eventuellt ett europeiskt parti. Förutom att finna balansen mellan de intressen som utövar inflytande på parlamentarikerna brottas de med frågan om vilken typ av organisation EU bör vara. Parlamentarikerna måste alltså ta ställning till dels sin individuella roll och dels EU-parlamentets roll i det större sammanhanget och vilket inflytande nationella parlament och partier ska ha i EP.¹⁵ Hur en politisk delegat uppfattar sin uppgift har konsekvenser. Vilken roll en ledamot anser sig ha och hur de upplever en situation påverkar hur de sedan handlar.¹⁶

¹³ Esaiasson, Holmberg 1996:294

¹⁴ Katz 1999:61-63

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ Esaiasson 2000:77-78

I en undersökning från 1999 säger sig majoriteten av både dåvarande europaparlamentariker och ledamöter från nationella lagstiftande församlingar i tio länder – däribland Sverige – votera efter eget huvud. Över 70 procent sade sig gå efter eget omdöme i första hand. Att partisammanhållningen på många ställen är robust trots att en så stor del uppger sig agera efter sin egen kompass förklarar Richard Katz med att situationer där partiets och enskilda ledamöters åsikter inte stämmer överrens är ovanliga.¹⁷

Simon Hix menar att ledamöters voteringsbeteende kommer att bero på det nationella partiets ståndpunkt så länge medlemsstaterna håller i valen och nationella partier kontrollerar listorna och därmed vem som har chans att bli omvald. Vetskapen om att ett avvikande beteende kan innebära slutet på en politisk karriär kan påverka EU-parlamentariker.¹⁸ Det kan låta motstridigt i relation till ovanstående resultat men återigen är det möjligt att förklara genom att en ledamots åsikt oftast överrensstämmer med partiets. Därför räcker det inte att se till resultatet av en votering för att få en djupare förståelse av partisammanhållning. Hänsyn måste också tas till processen i vilken besluten formas.¹⁹

En del i den processen är kontakten mellan parti och ledamot. Det ger enskilda ledamöter och partigrupperingar i olika delar av partiorganisationen tillfälle att samordna sig och stämma av. Kontakt är en möjlig kanal till både information och påtryckningar.

Påtryckningar i form av voteringsinstruktioner är ett sätt att skapa homogenitet i voteringsresultat. Enligt Tapio Raunios undersökning svarar två av sex tillfrågade Svenska partier med representanter i EP att de aldrig utfärdar voteringsinstruktioner, ett parti svarar att det förekommer i fundamentala frågor och tre av partierna svarar alternativet ”annat”. Undersökningen visar att kontakt förekommer; de flesta av europaparlamentarikerna träffar partieliten ansikte mot ansikte regelbundet. EU-parlamentarikerna har stående inbjudningar till partiernas möten och i två av fyra partier finns parlamentariker med en formell position i den nationella ledningsgruppen.²⁰ Hur ofta de svenska EU-parlamentarikerna utnyttjar möjligheten att delta i partiledningens/riksdagsgruppens möten, eller hur parlamentarikerna själva ser på kontakten, säger Raunios undersökning ingenting om.

¹⁷ Katz 1999:63-64

¹⁸ Hix 2002

¹⁹ Jenssen 2000:210

²⁰ Raunio 2000

De svenska riksdagsledamöterna är de som är minst aktiva i hanteringen av EU-frågor, jämfört med kollegor i de andra nordiska länderna.²¹ Undersökningen är dock gjord år 2000 vilket kan innebära att situationen har förändrats då det är rimligt att anta att nya former för samordning utvecklas successivt. Men är det så att riksdagsledamöter också idag är eller upplevs vara passiva i EU-frågor, skulle det kunna leda till att EU-parlamentarikerna tar sig en friare roll. Detta om samordningen med hemmaarenan i de frågor som hanteras på EU-nivå är dålig och präglas av passivitet.

²¹ Raunio, Wiberg 2000:362

3 Metod

Då målet är att ge en djupare förståelse för hur relationen mellan enskilda europaparlamentariker och nationellt parti i Sverige ser ut när europaparlamentarikerna själva får beskriva den, är samtalsintervjuer den bäst lämpade metoden. Samtalsintervjuer används med fördel för att utforska relativt okända områden där fasta svarsalternativ vore hämmande och/eller när forskaren vill se verkligheten ur svarspersonernas ögon.²² Samtalsintervjuer är en kvalitativ metod som lämpligen används när det kommer till studier av politiska processer och relationer där informella kontaktvägar och nätverk har inverkan, vilket ofta är fallet i EP.²³

3.1 Urvalet

Undersökningen ämnar fånga in och beskriva så många synsätt kring ett fenomen som möjligt. Då är det bra om de personer vars olika egenskaper påverkar deras syn på fenomenet får komma till tals.²⁴ I urvalsprocessen har alltså beaktats vilka egenskaper som kan tänkas spela roll angående en EU-parlamentarikers upplevelse av relationen till moderpartiet:

För det första är det rimligt att tro att olika partier har olika sätt att hantera kontakten med ledamöter. Undersökningar visar exempelvis att Socialdemokraterna har haft en starkare partisammanhållning än övriga partier i nationella sammanhang.²⁵ Relationer kan också skilja sig beroende på om en europaparlamentariker representerar ett stort eller litet parti. Stora partier har mer nationellt inflytande särskilt om de innehar regeringsställning. Det blir viktigare att samordna partiet om de har representanter i ministerrådet eftersom de annars riskerar att ge intryck av att vara splittrade.²⁶

²² Esaiasson m fl 2007:285-286

²³ Johansson 1997:28

²⁴ Esaiasson m fl 2007:191

²⁵ Brothén, Gilljam 2006:205

²⁶ Larsson, Sommelius 1998:47

För det andra så har det sedan Sverige införde personval 1998 skett en viss förändring i hur ledamöter prioriterar vid voteringsstillfällena. Fler riksdagsledamöter anger sig nu agera efter egen kompass tillskillnad från tidigare när partiet var klart styrande.²⁷ Det gör det sannolikt att personer som valts in genom ett stort antal personkryss kan uppleva sig ha en friare roll gentemot moderpartiet. Detta eftersom väljarna uttalat vill ha just denne personens åsikter eller egenskaper representerade i europaparlamentet. Det skulle exempelvis kunna gälla ledamöter som antar en kritisk ståndpunkt gentemot EU i ett parti som annars är positiva till unionen.

För det tredje har antal år i EP uppmärksammas i urvalsprocessen. Det eftersom partier och andra aktörer påverkar enskilda ledamöter. Individer socialiseras i kontexten som omger en position och lär sig vad som förväntas av dem.²⁸ Exempelvis är det rimligt att anta att de som suttit i Europaparlamentet en längre tid känner sig mer ”europeiska”. Hur europeisk en ledamot känner sig har inverkan på huruvida denne står för nationella intressen framför en gemensam europeisk ståndpunkt i parlamentet.²⁹ Europaparlamentarikerna kan skaffa sig starka relationer och band till andra än just det nationella partiets ledning, kansli och ledamöter, vilket potentiellt resulterar i att kontakter med moderpartiet blir mindre viktiga för den enskilde ledamoten.

Sammanfattningsvis är tre egenskaper viktiga gällande EU-parlamentarikernas syn på hur självständiga de anser sig vara i relation till moderpartiet. Partitillhörighet, eftersom partier har olika stark sammanhållning nationellt vilket gör det rimligt att tro att det kan ha betydelse också på EU-nivå. Antal personröster, då ledamöter som fått ett högt antal kryss kan antas uppleva att de har ett tydligare mandat från väljarna att följa sina egna huvuden i jämförelse med de som inte kryssats in. Antal år i EP, då ledamöter som suttit en längre tidsperiod har haft mer tid på sig att utveckla relationer och kontakter som skulle kunna påverka upplevelsen av relationen till det nationella partiet.

Urvalet handlar alltså om att få ihop respondenter med variation på ovan nämnda egenskaper. Eftersom den grupp som studien syftar till att uttala sig om är en upptagen politisk elit som kan vara svår att få tillgång till så kontaktades först både de personer som sitter mandatperioden från 2005 fram till valet den 7 juni innevarande år 2009 och de som avgått tidigast i och med valet år 2004. Urvalet begränsades alltså i första hand till de EU-parlamentariker som suttit mest nyligen, enligt principen att

²⁷ Brothén, Gilljam 2006:207

²⁸ Wessels 1999:217

²⁹ Katz 1997:218

det som ligger nära i tid är lättare att dra sig till minnes. I andra hand kontaktades även ett mindre antal ledamöter som avgått tidigare än 2004 för att uppnå uppsatta mål om variation.

De personer som avgått kontaktades en gång via brev och därefter på telefon eller e-post. Nuvarande europaparlamentariker tog jag kontakt med via e-post direkt. De som var intresserade samt bidrog till att maximera spridningen av egenskaper bokades in för en intervju.

3.2 Material

Materialet som kommer att analyseras är nio samtalsintervjuer med åtta före detta och en nu sittande europaparlamentariker.³⁰ Fyra respondenter har suttit en fullständig mandatperiod på fem år. En respondent har suttit två mandatperioder. Övriga fyra har suttit i fyra år. När det kommer till ledamöter som valts in med personkryss stämmer det in på fyra respondenter som alla fått mer än 5 procent av personkryssen. Så långt uppnås eftersträvad spridning.

När det kommer till partitillhörighet saknas i undersökningen representanter från Kristdemokraterna och Junilistan.

Potentiellt hade en ledamot från Junilistan kunna bidra med en syn på relation till moderparti som övriga inte delar. Junilistan skiljer sig från övriga svenska partier som finns representerade i EP då de skapades av EU-kritiska politiker, vars partier intog en mer EU-vänlig ståndpunkt, inför valet 2004. Det är därför att beklaga att ingen av Junilistans representanter ställde upp. Men å andra sidan har partiet ingen riksdagsgrupp och Junilistans ledamöter är inte bundna till ett parti i Sverige på samma sätt som övriga.

Kristdemokratiska ledamöter har inget utmärkande drag i det här avseendet. De ligger snarare på medelnivå i tidigare undersökningar av lojalitetskonflikter; alltså huruvida de röstar efter eget huvud, partiets åsikt eller efter väljarnas åsikt.³¹ Det är därför ingen egenskap som märker ut kristdemokratiska ledamöter så pass att det finns anledning att tro att resultaten kommer att försämrats avsevärt av den frånvaron.

³⁰ För medverkande personer se appendix.

³¹ Brothén, Gilljam 2006.

Vid presentationen av resultatet kommer det inte att framgå vilken respondent som sagt vad. Detta eftersom en del av de respondenter som deltar i undersökningen har uttryckt en önskan om att det som sagts inte ska kopplas till partiet. Min bedömning är att spridningen av egenskaper och att få ärliga och uttömmande svar är viktigare för resultatets validitet än att presentera vilken respondent som sagt vad.

Det är inte självklart hur många personer som ska intervjuas för att materialet ska fånga upp de viktigaste synsätten som finns om ett fenomen. Att uppnå teoretisk mättnad har varit vägledande under intervjuerna. Teoretisk mättnad kan sägas ha uppnåtts när intervjupersoner börjar upprepa vad tidigare respondenter redan sagt.³² Dock har begreppet teoretisk mättnad en underton om att all variation kan påträffas. Jag föredrar att välja en lite mer ödmjuk framtoning. Under de senaste intervjuerna kändes de flesta resonemang angående relationen mellan moderparti och EUP igen. Det tillsammans med en god spridning av egenskaper hos respondenterna gör det rimligt att anta att intressanta syner på relationen med moderpartiet bland svenska EU-parlamentariker har fångats upp i undersökningen.

3.3 Tillvägagångssätt

Under intervjuerna har en intervjuguide använts.³³ Varje samtal har varit unikt men samtliga svarspersoner har svarat på samtliga frågor vid intervjuens slut även om frågorna inte ställts i samma ordning eller med exakta ord. Alla intervjuer har skett vid personliga möten och varit mellan fyrtiofem minuter och en timme långa. Intervjuerna ägde rum den 9:e och den 21:a april 2009, två av dem i intervjupersonernas bostad, tre av dem på café och resterande på den intervjuades arbetsplats. Samtliga har spelats in på band. För att underlätta analysen har intryck och spontana reaktioner skrivits ned eller spelats in direkt efter intervjutillfället. Därefter har materialet skrivits ut vilket resulterat i ett hundratal sidor som sedan sammanfattats i marginalen med hjälp av metoden koncentrerings. Det innebär att plocka ur essensen ur ett stycke och beskriva det kortfattat.³⁴ Den koncentrerade texten har sedan sammanställts under rubriker som motsvarar de teman som återfinns i intervjuguiden; samarbete, kontakt, informationsutbyte och röstningsförfarande. Det för att få en överblick över vad som sagts utan att ta text ur sitt sammanhang. Som den danske statsvetaren Torben Jensen påpekar i

³² Esaiasson m fl. 2007:191

³³ Se appendix.

³⁴ Esaiasson m fl. 2007:305

sin avhandling – i vilken han genomför samtalsintervjuer med danska nationella parlamentsledamöter i ett annat syfte – finns det ingen generell metod när det kommer till tolkning av ett kvalitativt material. Däremot finns systematik, och varje forskare måste hitta sin egen väg för att systematisera sitt material. I bearbetningen av materialet måste iakttagelserna hela tiden ifrågasättas och omprövas.³⁵ För att underlätta analysarbetet har de synner relationen med moderparitet som respondenterna givit uttryck för kategoriserats som obundna eller bundna. Vad som inkluderas i begreppen presenteras i nästa kapitel.

³⁵ Jensen 1993:117

4 Resultat

I det här kapitlet kommer undersökningens resultat att presenteras. Under rubriken 4.1 redogörs för en generell syn som återfinns hos respondenterna. Därefter påvisas de olika synsätt som respondenterna ger uttryck för. I materialet har fyra övergripande sätt att se på relationen med moderpartiet utkristalliserat sig. För en sammanfattning se figuren under 4.4.

Jag har valt att kalla de uppfattningar som respondenterna givit uttryck för, för bundna eller obundna. Respondenternas olika tankesätt kan alltså ge uttryck för en bunden eller obunden relation till moderpartiet. Men bunden menas här hög grad av samverkan med det nationella partiet, i form av kontakt, informationsutbyte, samarbete och försök till påverkan av EU-parlamentariker från moderpartiets sida. Med obundna menas tvärt om relationer som har låg grad av samverkan med det nationella partiet i form av kontakt, informationsutbyte, samarbete och försök till påverkan från moderpartiets sida. Dessa kategorier kommer att användas för att presentera resultatet.

4.1 Tidsbrist har inverkan på relationen med moderpartiet.

Generellt uttrycker respondenterna att bristen på tid spelar roll för hur samverkan med det nationella partiet ser ut. IP 6 säger: ”Oftast så försökte vi att hinna med och prata med någon i Sverige. Men, det var kanske tvåhundra femtio punkter som vi skulle ta fram mellan onsdag natt och torsdag morgon så då kan du bara bedöma själv hur mycket det blev. Det blev väldigt sparsamt.” Det som respondenten säger är alltså att de helt enkelt inte hann med att samordna EU-frågorna med hemmaarenan i någon större utsträckning.

Tiden är för knapp också för att själva sätta sig in i alla frågor, vilket resulterar i att de måste lita på sina kollegor; både nationella och kollegor i EP-gruppen. IP 3 säger: ”Du vet, det är ju tusentals voteringar vid varje voteringstillfälle. Ärligt talat, ibland så visste jag inte riktigt vad jag röstade på. Man får ju lov att lita på sina medmänniskor.” Det finns helt enkelt inte tid att hålla reda på allt som

beslutas och det gäller att vara ödmjuk inför det. IP 2 säger: ”Du får aldrig tro att du sitter inne med all kunskap och klokhet i världen; det gör du inte. Du har en del av erfarenheten och kunskapen men den är inte fullständig.” Det handlar alltså om att hjälpas åt.

IP 8 uttrycker det som följer: ”Alltså, som ledamot så hinner du ju inte ens med hjälp av en assistent att gå igenom alla de ärenden som kommer upp en voteringsdag i europaparlamentet. Så du koncentrerar dig på ett antal frågor som du upplever som särskilt viktiga och där det finns en kritisk dimension som ditt parti kan ha intresse av; känsliga frågor. Sen är det en väldig massa andra frågor; där vill jag inte påstå att man vet vad man röstade på.” Det gäller alltså att bedöma vad som kan komma att vara av intresse, och hålla sig a jour med dessa frågor. Då EU-parlamentarikerna inte hinner sätta sig in i alla frågor som kommer upp blir det omöjligt att underrätta partiet om alla ärenden. Ledamoten tvingas välja en liten mängd frågor att fokusera på. Specialisering är alltså nödvändig. Det stämmer väl med inställningen hos svenska riksdagsledamöter, vilken tagits upp i kapitel 2.1. I riksdagen läggs fokus på specifika frågor och i övriga fall sätts tillit till kollegor.³⁶ Att också EU-parlamentariker nödgas specialisera sig på ett litet antal sakfrågor var förväntat, på grund av den breda frågefloren som behandlas i EP och det faktum att parlamentet arbetar utskottsvis precis som Sveriges riksdag. Att EU-parlamentarikerna upplever att de hjälps åt tyder på att det inte är fråga om någon tvingande partipiska utan snarare mellanmänniskt samarbete.

4.2 Europaparlamentariker som upplever relationen med moderpartiet som obunden.

4.2.1 Obundet synsätt 1

Det första synsättet som pekar på en obunden relation antyder att det nationella partiet har bristande vetskap och intresse i EU-relaterade frågor. Europaparlamentarikerna anser sig ha kunskap kring EU-frågor som nationella partikollegor inte besitter. Vissa respondenter anger att partiet hemma hade dålig insyn i vad som överhuvudtaget pågick i EP. IP 1 beskriver kontakten med det nationella partiet som följer: ”De var ju mer intresserade av EP som någon slags exotisk varelse som var långt borta som de var nyfikna på lite grann och så. Som en del av det politiska beslutssystemet för svensk utveckling, det har man svårt att greppa.” Jag tolkar det som att respondenten anser att det nationella partiets kunskap

³⁶ Esaiasson, Holmberg 1996:294

om EU-politik är undermålig. Positionen som EUP leder till en viss expertis som partiet inte förmå ta till sig vilket också tenderar leda till att kommunikationen upplevs vara problematisk.

En annan respondent som talar om det nationella partiets förståelse för situationen i EP är IP 5: ”Under lyckliga omständigheter hade jag kommit i en bra position. Här och nu gör jag faktiskt någonting som hörs och syns men partiet ville inte riktigt se det. Det yttrade sig i ett slags nonchalerande, eller ja se bort, eller inte lägga märke till, eller inte lyfta fram.” Det är intressant eftersom partiet enligt respondenten inte alls tar sin chans att driva politik också på EU-nivå. Respondenten menar att dennes arbete borde uppmuntras från moderpartiets sida men upplever inte att det gör det.

Enligt EU-parlamentariker i den här kategorin visar sig ointresset också i kontakten med det nationella partiet. IP 6 säger: ”Jag var väldigt, väldigt aktiv att skicka artiklar, jag skickade någon om dagen i alla fall, så att det fanns massor med dokumentation, jag hade ju en egen hemsida och mailboxen var ständigt full. Jag skickade alltid till riksdagskansliet och så, så min information till partiledning och till riksdagsgrupp den var, tycker jag, väldigt bastant. Men reaktionen bakåt det var ju i stort sett noll.” Det kan återigen tolkas som att det nationella partiet inte intresserar sig för EU-parlamentarikerns värv. En annan respondent uttrycker i sin beskrivning av kontakten samma sak. IP 4: ”Jag kan ju säga att jag tyckte att det skulle vara mer och bättre kontakt, mer organiserat och mer intresse från partiledningens sida. Det kan jag rent generellt säga. Man kände sig som att ingen brydde sig om vad man gjorde och det är ju inte riktigt, riktigt bra.” Återigen säger sig en person uppleva att partiet inte visade något intresse angående vilket arbete som utförs i EP.

På frågan om praktisk kunskap efterfrågas av partiet svarar IP 9: ”Nej inte särskilt mycket.[...] Det är sällan, tycker jag, som partiledning eller riksdagsgrupp eller så visar det där intresset. Det har hänt någon gång. [...] Det hänger på enskilda initiativ om det är någon riksdagsledamot som tycker att det vore en bra idé eller om det är någon fråga som poppar upp som är väldigt känslig.” Det uttrycks alltså att partiet som organisation inte inbjuder till debatt med sina EU-parlamentariker ofta men att det trots allt finns enskilda partimedlemmar som är intresserade. Respondenten nämner att samverkan är avhängt på enskilda individer.

Gemensamt för alla dessa uttalanden är antydning till missnöje. Det handlar här inte om att EU-parlamentarikerna önskar sig en obunden relation gentemot partiet, snarare tvärt om. Jag tolkar det som att dessa respondenter efterfrågar samverkan och uppmärksamhet från partiets sida men inte får det i någon större utsträckning.

Synsättet som presenterats ovan innehas alltså av parlamentariker som anser sig obundna, enligt tidigare nämnd definition, i relation till det nationella partiet. De uttrycker att kontakten med partiet är undermålig, att partiet inte är intresserat av att försöka påverka EU-parlamentarikern i någon specifik riktning och att samverkan och viljan att få information om EU-parlamentarikerns arbete är svag. Det tog sig dock inte uttryck som väntat. Förväntningen var ju snarast att ledamöterna skulle agera i linje med moderpartiet på grund av att den nationella partiorganisationen har nomineringsmakten. Enligt de här respondenternas upplevelse av relationen finns det en god möjlighet att agera frifräsare utan att det nödvändigtvis kommer att uppmärksammas av partiet. Men det som respondenterna säger pekar på att obundenheten är ofrivillig och icke önskvärd. Den obundna relationen upplevs bero på det nationella partiets ointresse och okunskap kring arbetet i EP.

Att partierna upplevs okunniga i EU-frågor pekar på att de finns reella problem med att applicera idén om ansvarstagande partier på EP precis som Marsh och Norris menar (vilket lyfts i kapitel 2). Problemet är att om partierna är dåligt insatta i EU-frågor och EU-parlamentets arbete så bildas svårigheter med att presentera en politik som bygger på EU-frågor inför väljarna.³⁷

4.2.2 Obundet synsätt 2

Det finns ytterligare en syn bland svenska europaparlamentariker som uttrycker obundenhet i relation till det nationella partiet, men av helt andra anledningar än de som presenterats ovan. Synsättet bygger på respondenter som ger uttryck för att ha blivit europeiska, snarare än svenska, politiker. Dessa respondenter anger att arbetet i Bryssel kretsade kring EP-gruppens aktivitet och att det var där samhörighet och rutin bildades. IP 5 säger: ”När jag kom ner så fanns där ju inget parti, eller partiet var jag, det var jag och mina kompisar. Där blev det ju i stället EP-gruppen som blev gruppidentiteten. [...] Alltså, det kändes rätt intressant tyckte jag, därför att plötsligt kände man att man var europeisk politiker, man hade danska och tyska kompisar plötsligt och det var rätt bra.” Som citatet antyder så ses friheten från det nationella partiet här som något positivt. Dock ger respondenten inget uttryck för att vara fristående i bemärkelsen helt fri från politiska band. Här har det nationella partiet ersatts av en annan organisation, en annan identitet.

Att prioritera EU-gruppen framför det nationella partiet kan ge makt i EU-sammanhanget för den enskilde ledamoten. Det kan därför anses viktigt att anta en för hela Europa gynnande ståndpunkt. IP 7

³⁷ Marsh, Norris 1997:154

säger: ”Ja, om du mönstrar ut dig hela tiden, då blir du betraktad som en udda figur och då reduceras din trovärdighet dramatiskt. Och man fick heller inte några uppdrag, rapportörskap om man hela tiden mönstrade ut sig och drev en egen linje.” Jag tolkar det som att respondenten säger att det finns en sammanhållning i EP-gruppen. Att bli europeisk politiker snarare än svenska kan alltså handla om både gruppidentifikation och maximering av inflytande i det dagliga arbetet. Utan trovärdighet har ledamoten ingen reell påverkansmöjlighet och kommer inte att åtnjuta någon respekt. Ett exempel på när det europeiska perspektivet prioriterades av en respondent handlade om Sveriges särställning kring provtagningar på livsmedel. IP 7 ” Jag tror man kan säga att vi tyckte att det var lite pinigt ibland att vi skulle ha den särställningen. De facto har vi varit duktiga på att bekämpa salmonella men om vi har en gemensam livsmedelsmarknad i Europa så tyckte inte vi att vi hade några bra argument gentemot våra kamrater från andra länder.” Respondenten säger sig här till och med skämmas över den politik som det nationella partiet drev och tar öppet ställning med de övriga ledamöterna/kamraterna i EP-gruppen framför moderpartiet. Det kan tolkas som att det råder ett visst mått av gruppträck inom EP-gruppen och den skänker en vi-känsla som ibland faktiskt upplevs starkare än den inom moderpartiet.

Det finns också respondenter inom den här falangen som uttrycker att samarbete och dispyter med ledamöter från Europas alla hörn ger en bättre förståelse för alternativa politiska lösningar. IP 5 säger: ”Jag kunde till exempel, för att ta en sådan sak som fransmännen, de drev hårda krav på minsta lön, det ville vi från de nordiska länderna inte acceptera. Vi hade ju det svenska fackets synpunkter, ungefär att det är bättre med stark organisation och bra avtal, då behöver man inte minimilön. Men från deras synpunkter var det viktigt och där kom jag ju att förstå det mycket bättre när jag såg det på nära håll. Jag tror kanske att vi skulle haft nytta av att ta det mera på allvar och diskutera med dem mer om det där, men det var ju inte alls intressant. Det fanns liksom ingen förståelse för det i partiet.” Respondenten ger uttryck för att samarbete med franska ledamöter gav insikter om andra politiska lösningar som respondenten menar att det nationella partiet avfärdade utan att ta i beaktning. Jag tolkar det som att respondenten med sin position i EP menar sig vara mer öppen för andra idéer och lösningar. Ledamöterna från olika länder tar alltså intryck av varandra, lär av varandra och utvecklar nya synpunkter kring den egna partipolitiken.

Sammanfattningsvis är också upplevelsen hos EU-parlamentariker med det här synsättet att relationen med moderpartiet är obunden. Dock av orsaker som var förväntade. Nämligen att det dagliga arbetet styrs av EP-gruppen och att positionen i den gruppen blir viktigare för EU-parlamentarikern än partiidentiteten hemifrån. En annan aspekt är att det dagliga mötet med ledamöter från andra EU-länder gör att svenska EU-parlamentariker ändrar åsikt i vissa frågor. Detta innebär ett åsiktsglapp i

relation till partiet hemma i Sverige som skulle kunna försvaga partisammanhållningen, då enskilda ledamöter och moderparti inte längre har konsensus kring vad som är goda politiska lösningar. Synsättet tyder också på att det finns en identifikation och sammanhållning i EP-grupperna. Det finns tidigare forskning som pekar mot att vänner tenderar att tro att de tänker lika.³⁸ Respondenterna ger uttryck för att det bildas vänskapsband och gemensam gruppidentitet i EP-gruppen, vilket rimligen innebär att det nära samarbetet har en positiv inverkan när det kommer till att hitta lösningar som alla ledamöter i EP-gruppen kan känna sig nöjda med.

4.2.3 Obundet synsätt 3

Den tredje synen som framträder är olik de ovanstående på så sätt att respondenterna här inte skiljer sig själva från partiet. De driver själva frågor inom ramen för partiorganisationen och de är så trygga i sin partiidentitet att kontakt och samverkan inte blir lika viktigt. Ett exempel kommer till uttryck när en respondent pratar om arbetet med specifika sakfrågor i EP. IP 3 ”Jag tror inte att partiet hade haft en annan uppfattning utan jag var någon slags frontfigur där i partiet.” Vad som sägs är alltså att respondenten antar att partiet delade dennes uppfattning. Ett antagande som görs utan samordning eller kontakt med moderpartiet. Det indikerar att relationen är obunden. Det tyder också på att ledamoten inte skiljer mellan sig själv och moderpartiet. Ledamoten är partiet och fungerar som frontfigur inom sitt sakområde.

Ett annat exempel är hur en respondent resonerar kring politiskt stöd från det nationella partiet. Respondenten ger uttryck för att vara den person inom partiet som är framträdande inom sitt sakområde. IP 2 ”De använde väl mina gärningar. Jag har ju speciella områden som man inte normalt förknippar med oss. Så jag upplever inte att jag haft motstånd. Hur mycket medhåll jag har haft när jag gått ut ur rummet det vet jag inte.” Respondenten är engagerad i en fråga som de övriga i partiet inte driver lika hårt. Respondenten uttrycker en frihet att utforma partiets politik inom området och verkar inte speciellt oroad över möjligheten att partiet inte skulle uppskatta dennes arbete. Det skulle tala för att vederbörande är fristående i relation till partiet. Men, talar ändå i termer av ”vi”. Samtidigt som respondenten ger uttryck för att vara obunden av partiet så finns en säkerhet i att partiet och den enskilda EU-parlamentarikern är en enhet. En möjlig tolkning är att respondenterna och partiet står så nära varandra ideologiskt att kontakt och avstämning från EU-parlamentarikernas sida därför upplevs som överflödigt. Det uttrycks av en respondents som följer. IP 5: ”Ideologiskt så representerade vi

³⁸ Holmberg 1999:235

partiet kan man säga. När det kom upp nationella debatter om någonting så var de väl snarare de som konsulterade oss.” Respondenten hade alltså avstämning och kontakt med moderpartiet. Dessutom ges uttryck för att det idkas påverkan mellan europaparlamentarikerna och det nationella partiet. Dock är det EU-parlamentarikerna som visar vägen för moderpartiet. Det skulle kunna beskrivas som att dessa ledamöter inte skiljer på sig själva och partiet och därför finns inget behov av tät samverkan.

Om en EUP står väldigt nära sitt parti ideologiskt leder det rimligen till att åsiktskonflikter i princip aldrig uppstår, vilket talar för att partisammanhållningen blir stark. Partisammanhållning definieras, som tidigare nämnts i kapitel 2.1, som konsensus i vissa värderingar och attityder hos partimedlemmarna.³⁹ Dessutom beskriver EU-parlamentarikerna i den här kategorin att de visar vägen för partiet inom sina områden och att det är de som driver fram partiets politik i vissa frågor. Om EU-parlamentarikernas frågor har en nationell dimension som avspeglar sig på hemmaarenan via nationella kollegor knyts partiorganisationens olika nivåer samman.

4.3 Europaparlamentarikerna som upplever relationen med moderpartiet som bunden.

4.3.1 Bunden synsätt 1

Det finns också upplevelser bland respondenterna som visar på bundenhet i relationen med moderpartiet. Dessa respondenter uttrycker att det nationella partiet i hög grad styr arbetet i Bryssel. På frågan om samhörighet med det nationella partiet är viktig svarar IP 8: ”Oja, det är väldigt viktigt. Vi är ändå representanter för partiet i Europaparlamentet.” Respondenten beskriver sig själv som en representant för partiet vilket kan tolkas som att partiet i många avseenden är styrande för ledamotens beteende. Respondenten söker själv upp information om vad som händer inom det nationella partiet. IP 8: ”Sen har ju en ledamot, jag i den egenskapen, också en vilja att kunna gå till riksdagsgruppen, följa vad som händer där, vara öppen för intryck och synpunkter från kollegor i riksdagen.” Här är det EU-parlamentarikern som önskar vara delaktig i hemmaarenans värv. Partiets åsikter är önskvärda, och ledamoten ser det som sitt ansvar att hämta information och agera på det sätt som denne tror att

³⁹ Jenssen 2000:210-211

partiet önskar. IP 6 säger: ”Det var väldigt bra med kontakten med partiledningen. Vi hade gott om möten gemensamt, jag träffade riksdagsgruppen varje månad” Respondenten uttrycker att en tät och regelbunden samverkan finns och att den är önskvärd.

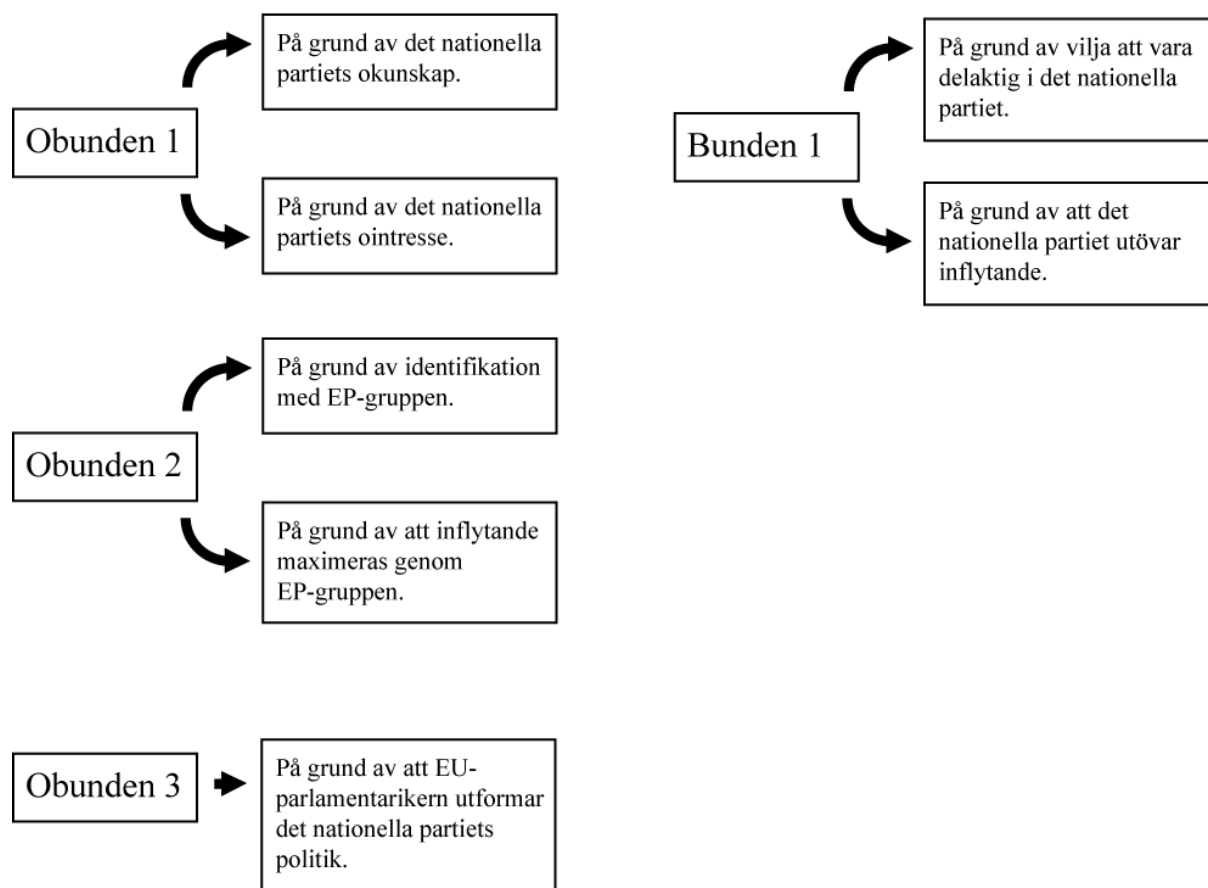
Att partiets ståndpunkt är den ledande beskrivs som följer. IP 1 säger: ”Det var partiet som var huvuduppdragsgivare, det var ingen tvekan om det, medan partigruppen i Bryssel kom i andra hand, det är helt klart. Så fort det var något där partiet hade en annan profil, ja då är det ingen tvekan om att det var partiets ståndpunkt som kom först. Helt klart” Respondenten säger tydligt att det nationella partiet är den viktigaste aktören som EU-parlamentarikern har att ta hänsyn till. Här är det uppenbart att partiet upplevs vara den styrande faktorn i hur den enskilde agerar. IP 4 illustrerar samma sak på följande sätt: ”Det var det, det handlade om. Att försöka vrida EU-besluten i en så partipolitisk riktning som möjligt; det var det första.” Precis som tidigare citat så är det nationella partiet som kommer först. Det verkar vara självklart för respondenterna att det är så det ska fungera. IP 9 säger: ”Det händer ju att de försöker påverka också, att de har synpunkter på vi bör agera i olika sammanhang i EP och det tycker jag är bra.” Det nationella partiet försöker alltså påverka, och har inflytande över, sina EU-parlamentariker vilket respondenten menar är positivt. Att partiet har åsikter tyder på att de är införstådda i vad som avhandlas.

Synsättet uttrycker en bunden relation till det nationella partiet. Respondenterna upplever kontakt och informationsutbyte som tätt återkommande. Moderpartiet försöker till viss del påverka sina europaparlamentariker och det upplevs som välkommet. Den, till moderpartiet, välvilliga inställningen hos EU-parlamentarikerna skulle kunna bero på att de nationella partierna kontrollerar nomineringsprocessen vilket enligt Hix är anledningen till att EU-parlamentarikerna voterar enligt det nationella partiets linje.⁴⁰

⁴⁰ Hix 2002

4.4 Sammanfattning

För att sammanfatta finns det ett generellt synsätt som pekar mot att bristen av tid påverkar i vilken utsträckning samverkan med moderpartiet förekommer samt gör att tillit måste sättas till personer med sakkunskaper. Resultatet har dessutom visat på fyra olika övergripande syner. Dessa sammanfattas i figuren nedan och delas dels in efter huruvida de är bundna eller obundna och dels efter vilken anledning EU-parlamentarikerna uppgivit till att relationen ser ut som den gör.

5 Slutdiskussion

Vad som går att utläsa av ovan presenterat resultat är att svenska EU-parlamentariker inte upplever att tvingande partipiskor viner i Bryssel. Däremot förekommer samarbete mellan olika individer och parlamentariker hjälps åt för att täcka upp alla de frågor som står på agendan i Europaparlamentet. Den tidsbrist som ledamöterna generellt ger uttryck för förhindrar det nationella partiets möjlighet att agera voteringsväktare. Det finns förvisso ett synsätt som pekar på att det nationella partiet ibland försöker påverka sina europaparlamentariker i en specifik riktning, men det är knappast tal om någon tvingande piska. Det dessa ledamöter uttrycker är att hänsyn främst togs till det nationella partiets ståndpunkt, inte att moderpartiet idkar påtryckningar som resulterar i att ledamöter beter sig på ett sätt som de personligen inte står bakom. Det rimmar väl med undersökningar som pekar på att EU-parlamentariker, precis som nationella ledamöter, ser sig som självständiga förtroendevalda som främst agerar enligt egen kompass.⁴¹

Vidare är det intressant att ett av de synsätt som fångats upp av undersökningen visar att det finns gruppidentiteter inom EP-grupper. Omständigheter som nämnts inledningsvis gör att upptäckten inte är helt främmande eller oväntad men det är tillika ett spännande resultat. EU-parlamentarikers officiella uppgift är att se till hela unionens medborgare när de fattar sina beslut och att gruppidentiteter skapas inom EP-grupper främjar europeisk integration.⁴² Europaparlamentariker lär av varandra och får insikter om varför andra ledamöter vurmar för andra politiska lösningar, vilket skapar en förståelse mellan ledamöter i EP-grupper. Det finns forskning som pekar på att beslut som tas i EP-grupperna ofta ligger mitt emellan de olika nationella partiernas ståndpunkter, vilket också talar för att kompromisser och försök till förståelse är vanliga när EP-grupperna fattar sina beslut.⁴³ Gemensam beslutsfattning inom EP-gruppen underlättas genom att ledamöter tar positioner för europeiska intressen istället för nationella. Samtidigt så visar synsätt i undersökningen att det inte alltid är högt i tak i EP-grupperna. Det är möjligt för EP-grupper att använda sin makt över ledande

⁴¹ Katz 1999:63-64

⁴² Thomassen, Noury, Voeten 2004:144

⁴³ McElroy, Benoit 2007:18

positioner som rapportörskap för att skapa sammanhållning och reducera risken för att ledamöter ska avvika från gruppen vid votering.

Partiernas upplevda ointresse och okunskap i EU-parlamentarikernas arbete var delvis oväntat. Partiorganisationers drivkraft är att få maximal makt och inflytande i parlamentet vilket nås genom röstmaximering.⁴⁴ Den här studiens resultat tyder på att partier ibland lämnar möjligheter till inflytande därhän. Ett potentiellt skäl till resultatet är att EU-parlamentariker upplever EU-frågor som viktigare och därför har liten tolerans för att partikollegor i Sverige inte är lika insatta i ämnet, vilket skulle kunna leda till att de beskriver ett större ointresse än vad det finns fog för. Det är dock ett reellt problem om partierna inte har intresse och kunskap nog för att kanalisera information om vilken politik som förs inom EU vidare till väljarna. Att ledamöterna inte anger sig nöjda med den frihet de åtnjuter i och med sin plats i EP kan vara en bidragande anledning till varför fler EU-parlamentariker än nationella politiker önskar se val på EU-nivå istället för nationella sådana.⁴⁵

Avslutningsvis kan jag bara konstatera att det varit ett intressant arbete. Men, det finns ännu många spännande frågor som väntar på svar. Det faktum att identifikation med EP-grupper påträffats öppnar för frågor om hur relationen med EP-gruppen upplevs mer specifikt. Vidare vore det intressant att jämföra de synen som hittats bland svenska EU-parlamentariker med de som andra länders ledamöter uttrycker. Sverige är ett överlag EU-kritiskt land vilket skulle kunna vara en bidragande orsak till att svenska partier ibland har skyggglapparna på när det kommer till EU-frågor. Samtidigt är partisammanhållningen stark i Sverige i jämförelse med andra länder, varför det är möjligt att andra länders ledamöter har en annan upplevelse av relationen till moderpartiet.

Europapartier är dessutom i full gång med att etablera sig på gräsrotsnivå och det finns en möjlighet för svenska folket att bli medlemmar i ett europeiskt parti istället, eller utöver, medlemskap i ett nationellt dito. Framtiden får utvisa om dessa organisationer kommer att ta över uppgiften att nominera kandidater till Europaparlamentet och hur det kommer att påverka våra nationella partier och deras relation till EU-parlamentarikerna.

⁴⁴ Sjöblom 1968:97

⁴⁵ Katz 1999:43

6 Referenser

- Brothén Martin, Gilljam Mikael 2006. "Mellanvalsdemokrati" i *Valets mekanismer*. Red. Bäck Hanna, Gilljam Mikael. Liber. Lund.
- Esaiasson Peter, Holmberg Sören 1996. *Representation from above, members of parliament and representative democracy in Sweden*. Dartmouth publishing company. Aldershot, Brookfield, Singapore, Sydney.
- Esaiasson Peter 2000. "How members define their task" i *Beyond westminister and congress the Nordic experience*. Red. Esaiasson Peter, Heidar Knut. Ohio state university press. Columbus.
- Esaiasson Peter m fl 2007. *Metodpraktikan konsten att studera samhälle individ och marknad*. Nordstedts juridik. Stockholm.
- Follesdal Andreas, Hix Simon 2005. Why there is a democratic deficit in the EU: a response to Majone and Moravcsik. *Journal of common market studies*. Vol 44 No 3 pp. 533-562.
- Holmberg Sören 1999. "Wishful thinking among European parliaments" i *Political representation and legitimacy in the European union*. Red. Schmitt Hermann, Thomassen Jacques. Oxford university press. Oxford.
- Hix Simon 2002. "Parliamentary behavior with two principals: Preferences, parties and voting in the European parliament" *American Journal of political science*. Vol 46 No 3 pp. 688-698.
- Jensen Torben K 1993. *Politik i praxis. Aspekter af danske folketingsmedlemmers politiske kultur og livsverden*. Samfundslitteratur. Fredriksberg.
- Jensen Torben K 2000. "Party cohesion" *Beyond westminister and congress, the Nordic experience*. Red. Heidar Knut, Esaiasson Peter. Ohio state university press. Columbus.
- Johansson Karl Magnus 1997. *Transnational party alliances analyzing the hard won alliance between conservatives and Christian democrats in parliament*. Lund university press. Lund.

- Katz Richard S 1997. "Representational roles" *European journal of political research* Vol 32 No 6 pp. 211-226.
- Katz Richard S 1999. "Role orientations in parliaments" i *The European parliaments, the national parliaments and the European integration*. Red. Katz Richard, Wessels Bernhard. Oxford. Oxford university press.
- Larsson Cecilia, Sommeliuss Matilda 1998 "Politisk representation i Europaparlamentet, vem anser sig de svenska europaparlamentarikerna representera?" D-uppsats, Statsvetenskapliga institutionen. Lunds universitet.
- Marsh Michael, Norris Pippa 1997. "Political representation in the European parliament." *European journal of political research*. Vol 32 No 6 pp. 153-164.
- McElroy Gail, Benoit Kenneth 2007. "Party groups and policy positions in the European parliament." *Party politics*. Vol 13 No 1 pp 5-28.
- Moravcsik Andrew 2002. "In defence of the democratic deficit: reassessing legitimacy in the european union" *JCMS: journal of common market studies*. Vol 40 No 2 pp. 603-624.
- Raunio Tapio 2000. "Losing independence or finally gaining recognition? Contacts between MEP:s and national parties". *Party politics*. Vol 6 No 2 pp. 211-223.
- Raunio Tapio, Wiberg Matti 2000. "Parliaments adapting to the European union" *Beyond westminister and congress*. Red. Esaiasson Peter, Heidar Knut. Ohio state university press. Columbus.
- Schmidt Vivian A 2006. *Democracy in Europe, the EU and national politics*. Oxford university press. Oxford.
- Sjöblom Gunnar 1968. *Party strategies in a multiparty system*. Studentlitteratur. Lund.
- Thomassen Jacques, Noury Abdul, Voeten Erik 2004. "Political competition in the European parliament: evidence from roll call and survey analyses." *European integration and political conflict*. Red. Marks Gary, Steenbergen Marco. Nätupplaga.
- Thomassen Jacques, Schmitt Hermann 1999. "Partisan structures in the European parliament" *The European parliament, national parliaments and the European integration*. Red. Katz Richard S, Wessels Bernhard. Oxford university press. Oxford.
- Valmyndighetens hemsida: http://www.val.se/tidigare_val/ep1999/index.html,
http://www.val.se/tidigare_val/ep2004/index.html.

Wessels Bernhard 1999. "Whom to represent? Role orientations of legislatures in Europe" i *Political representation and legitimacy in the European Union*. Red. Schmitt Hermann, Thomassen Jacques. Oxford university press. Oxford.

7 Appendix

7.1 Intervjuguide

Jag skulle vilja ägna den här intervjun åt att prata om relationen mellan dig som EU-parlamentariker och det nationella partiet.

INLEDANDE FRÅGA:

Hur skulle du beskriva relationen mellan dig som Europaparlamentariker och ditt parti?

Kan du ge några konkreta exempel?

Fler exempel?

Var det någon skillnad i hur relationen sett ut tidigare?

Har du något exempel?

TEMA 1: Samarbete

Hur såg samarbetet ut?

Mellan dig partiet i Sverige?

Mellan dig och EU-gruppen?

Kan du ge exempel på en situation när samarbetet mellan dig som enskild ledamot och partiet fungerade väl?

Ytterligare exempel?

Exempel när samarbetet fungerade mindre väl?

Upplever du skillnader i hur partiet samarbetar på EU-nivå jämfört med den erfarenhet du har från andra politiska nivåer? (ta inför varje intervju reda på vad vederbörande gjort tidigare)

Vilka skillnader finns?

TEMA 2: Kontakt med moderpartiet.

Kan du beskriva hur din kontakt med partiet i Sverige såg ut under en typisk månad?

På vilket sätt hade du kontakt med det nationella partiet? Via telefon, personlig kontakt, e-post?

Hur ofta hördes ni av?

Fungerade det bra eller mindre bra?

Exempel?

Upplevde du att du fick ett stöd från partiet hemma i Sverige? På vilket sätt?

Från enskilda nationella ledamöter?

Från partiledning?

Exempel?

Vilket ytterligare stöd hade du önskat att du hade fått?

Tycker du att det är viktigt att känna samhörighet med partikollegor och partiledning?

Hur skulle du beskriva samhörigheten?

Mellan dig som EUP och moderpartiet i Sverige?

Mellan dig och de andra medarbetarna i EU-gruppen där du deltog?

TEMA 3: Informationsutbyte

Upplever du att partiet visste vad du gjorde?

Hur visade det sig, kan du ge exempel?

I vilka ärenden hörde nationella politiker kollegor/partiledning av sig till dig?

Information, voteringsinstruktioner?

Har du något mer exempel?

Upplever du att dina praktiska kunskaper om EU-frågor efterfrågades av partiet?

Hur visade det sig?

Har du något exempel?

TEMA 4: Röstningsförfarande

Hur resonerade du inför en votering för att besluta vilken linje du skulle gå på?

Vad tog du hänsyn till?

Vem rådfrågades om någon?

Varför?

Kan du ge några ytterligare exempel?

Hur hanterade du voteringsituationer med åsiktskonflikter? (exempelvis om du tyckte annorlunda än det nationella partiet, EU-gruppen, väljarna...)

Vad var viktigast att ta hänsyn till i en sådan situation?

Varför?

Har du exempel från en sådan situation?

AVSLUTANDE FRÅGA

Tycker du att det finns någon fråga som gäller din relation till partiet som jag inte tagit upp?

7.2 Medverkande personer

Göran Färm, Socialdemokraterna 2004-2009

Hans Karlsson, Socialdemokraterna 2000-2004

Lisbeth Grönfeldt Bergman, Moderaterna 2000-2004

Hadar Cars, Folkpartiet 1995-1999*

Marit Paulsen, Folkpartiet 1999-2004*

Herman Schmid, Vänsterpartiet 1999-2004

Marianne Eriksson, Vänsterpartiet 1999-2004

Per Garthon, Miljöpartiet 1995-2004*

Hans Lindqvist, Centerpartiet 1995-1999*

Årtalen anger under vilken tidsperiod ledamoten suttit i europaparlamentet.

*Markerade personer fick mer än 5 procent av partiets totala antal röster och blev därigenom invalda med hjälp av personkryss. I sammanhanget bör också nämnas att de alla var placerade högt på partiets uppställda listor och skulle alltså fått en plats oberoende av personkryssen.⁴⁶

⁴⁶ Valmyndighetens hemsida: avläst 27/4-09 kl: 18:20. För valet 1995 fick jag personvalsresultatet vid mailkontakt med Helena Ihrstedt, handläggare/informatör, valmyndigheten.